

België-Belgique
PB/PP
1050 Brussel 5
BC 9700

Maandblad van de Verenigde Protestantse Kerk in België

Kerkmozaïek

Nr. 7 & 8 |

Juli/augustus 2006 |

28ste jaargang

verschijnt niet in augustus

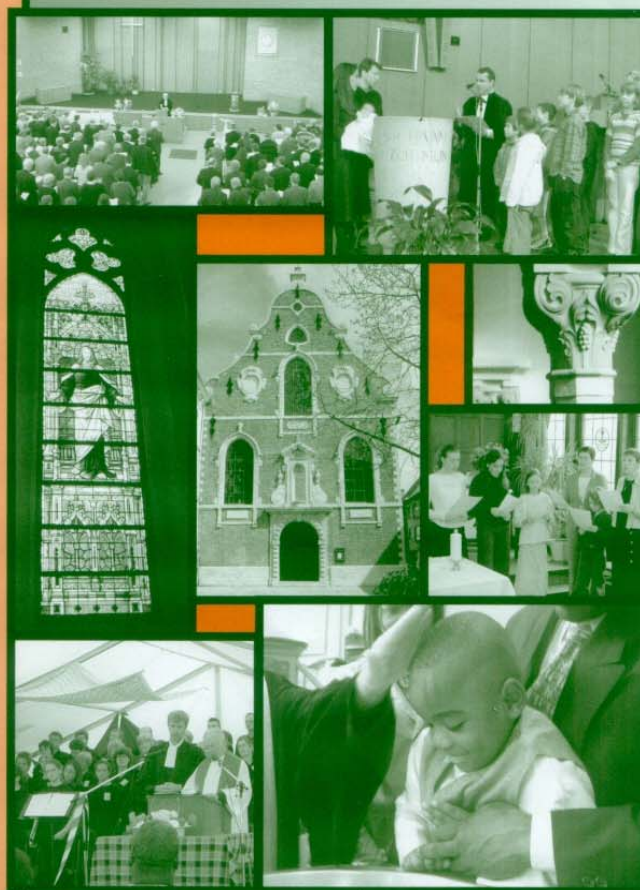
P 408.654

**Accra:
utopie of profetie**

Dbr. Chris LEFEBVRE

**Judasevangelie &
de Da Vinci Code**

Ds. Dick WURSTEN

Afgiftekantoor : 1050 Brussel 5
Verantw. uitgever en afzendadres :
G. Liagre, Marsveldstraat 5 - 1050 Brussel

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Dr. Guy Liagre

Redactieteam

Judith van Vooren
Bea Smetryns-Baetens
Dick Wursten
Ernst Veen

Redactieadres:

Marsveldstraat 5 - 1050 Brussel
tel.: +32-(0)2-511 44 71
fax.: +32-(0)2-511 28 90
E-mail: kerkmozaiek@vpkb.be

Web-site Internet:

<http://www.protestanet.be/VPKB>

Prijzen Kerkmozaïek

- Individueel abonnement:
12,50 Euro
- Groepsabonnement:
10,50 Euro (vanaf minimum
5 exemplaren naar éénzelfde
adres)
- Steunabonnement:
14,00 Euro

Storten kan op rekeningnummer
068-0715800-64 van de Verenigde
Protestantse Kerk in België,
Marsveldstraat 5, 1050 Brussel.

De redactie behoudt zich het recht
voor om bepaalde artikels niet te
publiceren, indien nodig in te korten
en/of redactioneel te bewerken. Zij
is niet verantwoordelijk voor de in-
houd van de artikels en slechts ten
dele voor de stijl.

Organisaties en tijdschriften, niet
behorend tot de VPKB, die artikelen
uit het maandblad Kerkmozaïek
geheel of gedeeltelijk wensen over te
nemen of te bewerken, dienen dit
schriftelijk aan te vragen op het
redactieadres.

**Sluitingsdatum volgende
Kerkmozaïek : 26 juli 2006.**

Uit de redactie geklapt...

Twee lange maanden heeft u om de inhoud van Kerkmozaïek in u op te nemen. Misschien dat de rustige zomertijd zich voor sommigen onder u goed leent om de wat beschouwende teksten van ds. Buunk, ds. Liagre of dr. Tomson te lezen, terwijl anderen misschien meer behoefte hebben eens rustig de tijd te nemen voor het nieuws uit de verschillende coördinaties van onze Kerk of van de theologische faculteit. Voor degenen die een wat langere tekst op prijs stellen is er een artikel van ds. Würsten over de christelijke *mythe*. Wordt het niet tijd de mythische kracht in het verhaal over Jezus en God, over schuld en boete, over angst en hoop, over geloven als *een diep vertrouwen* opnieuw te ontdekken?

Maar ook het artikel van ds. Liagre, *Protestant en democraat*, vraagt wel wat tijd om door te nemen. We zijn blij dat de rubriek Glas-in-lood de laatste maanden weer tot leven komt; u vindt er het vervolg van een gesprek tussen ds. L. de Oude en dr. H. Geurs over identiteit en dialoog.

Al met al telt de gemiddelde Kerkmozaïek zo'n 16 pagina's en nog is dat niet voldoende om u, lezer, al die dingen door te geven die leven binnen en rond ons Belgisch protestantisme. Vandaar dat er opnieuw gekleurde bladzijden zijn ingevoegd om de kostbare gedachten van dhr. C. Lefebvre met u te kunnen delen. Onder het kopje *Vrome wensdromen of provocerende profetische kritiek?* plaatst deze bedrijfseconoom en protestant in Leuven enige kritische kanttekeningen bij het Accra-document en nodigt hij de Kerken uit een bijdrage te leveren aan de mentaliteitswijzigingen waardoor de economie kan worden ontdaan van haar *afgod*-karakter, zodat ze weer ten dienste wordt gesteld van de mens.

Hoe, waar en in welke volgorde u deze Kerkmozaïek ook zult lezen, aan u allen, wensen wij een goede zomertijd!

Namens de redactie,
ds. Judith VAN VOOREN.

Inhoud

blz.		blz.	
03	God in ervaringen - Golgen van bestaan	13	Ieper stelt zich voor
04	De terugkeer van de mythe	14	Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid
06	Graag uw aandacht voor	15	Vormingscentrum voor Geloof en Opvoeding
07	Volwassenenvormingswerk	16	Protestant en democraat
08	Partnerschap met de VGKZA	17	Gave interview
09	Ik help een kind - Protestantse solidariteit	18	Copy and paste
10	Jezus en de Rabbijnen (6)	19	Glas in lood
12	Werkgroep voor relaties met de Islam		

God in ervaringen

(1 Koningen 19: 10-12)

In een tijd van kerkverlating - die hier te lande het sterkst door de rooms-katholieke kerk gevoeld wordt - lijken enerzijds de kerken een randverschijnsel te worden. Aan diezelfde kerken wordt anderzijds de vraag gesteld of zij zinvol kunnen omgaan met de gelijktijdig waargenomen behoefte aan religieuze *ervaring*. Gelovigen worden (weer) serieus genomen als zij in deze tijd antwoord kunnen geven op de vraag *hoe, waar en wanneer wij dan die God ervaren (hebben)*. En willen jongeren die naar catechisatie (en zo af en toe ook naar de kerk) gaan bij hun leeftijdgenoten zich verantwoorden, dan zullen ze moeten kunnen vertellen *wat God hen doet*.

De christelijke traditie maakt het ons niet gemakkelijk. Ten eerste *kennen* wij God uit verhalen, met name uit bijbelverhalen. Maar daar begint de moeilijkheid al, want God wil kennelijk zelf niet zo direct tastbaar, zichtbaar of hoorbaar zijn; althans niet op overweldigende wijze. Behalve dat hij zegt kenbaar te zijn als de God die bevrijd heeft uit slavernij is God duidelijk, bijvoorbeeld in het verhaal over de Godsontmoeting van Elia (in 1 Kon. 19), dat hij niet in natuurverschijnselen te vinden is (niet in de storm, niet in de aardbeving, niet in vuur), wel in een suizende stilte.

Ten tweede kunnen mensen over godservaring in specifieke momenten (achteraf) zeggen dat *God er bij* was. Het betreffen dan momenten waar een *fundamentele verandering* in iemands leven optreedt, bijvoorbeeld wanneer je een le-

venspartner kiest om te trouwen of wanneer je beseft dat jouw *bestemming* in een totaal andere werksort ligt dan waarin je nu werkt. Van het moment dat een geliefd persoon sterft, hebben veel mensen (achteraf) de ervaring steun te hebben ondervonden van God. En ook het moment dat een kind wordt geboren kan een godsbesef bieden (dat ons dit wonder mag gebeuren).

Ten derde zal God aanwezig zijn in de kerk, in de zondagse eredienst. God is dus te vinden op die momenten waarop de mens tot bezinning, tot stilte komt/wordt gebracht. En na die stilte zal blijken of zij God hebben *ervaren* en binnengelaten.

Overigens had God zich juist wel op heftige wijze geopenbaard voor de Baälpriesters, toen aan hen en aan Izebel (en aan het volk) duidelijk gemaakt moest worden dat de Eeuwige de ware God is (1Kon. 18:38). Elia had kennelijk daarna vooral God als de suizende stilte nodig.

Waar gaan wij in de vakantie op zoek? In allerlei fraaie, monumentale kerkgebouwen? In de wonderen natuur? In verrassende ontmoetingen met medemensen? Ooit is God herkend in een bijzondere MensenZoon.
(wordt vervolgd)

Ds. Gerrit BUUNK,
Mechelen.

Synodevoorzitter aan het woord

Golven van bestaan...

Enkele weken geleden gingen mijn vrouw en ik na de kerkdienst wandelen aan zee. Na drie uur wandelen kochten we een heerlijk ijsje, vonden een bankje en keken naar de golven. Zo zijn we ook ooit begonnen, 32 jaar geleden. Maar de tijd ging verder. De liefde ook. Onze kinderen zijn ondertussen volwassen en ronden hun studies af. Een last minder. Een genoegen meer.

Is dat niet de werkelijke functie van de mens? Er voor zorgen dat zij die na ons komen, kunnen leven? Een schakel zijn, een brug naar de toekomst? Onze bestemming is niet het eindpunt. Ons bestaan is een soort estafettestokje, dat we doorgeven aan anderen. "Wij hebben hier geen blijvende woonstee", zongen we vroeger.

Het leven met een hoofdletter is een gestadige stroom, een golfbeweging. Een golf geeft water door aan een andere golf. Hoe gemakkelijker wij de fakkel kunnen doorgeven, hoe zinvoller ons leven is geweest. Misschien is het daarom goed zich af en toe af te vragen, wie we zijn. En wat leven met een hoofdletter *wé*rkelijk betekent.

Dr. Guy LLAGRE

De terugkeer van de mythe

mijmeringen rond de Passion of the Christ, het Judasevangelie en de Da Vinci Code

Lang geleden leerde ik op school, dat er ooit een tijdperk zou zijn geweest, waarin de mensen in allerlei mythes geloofden (Ze dachten dat *Donar* aan het hameren was op het aambeeld als het onweerde, dat *Zeus* vertoornd was als er een misoogst plaatsvond enz.). Gelukkig, zo ging die les dan verder, lag dat tijdperk inmiddels achter ons. De *mythos* was vervangen door de *logos* (het verstand) en dat verstand had – nadat het zich uit de greep van de Kerk had losgemaakt – definitief komaf gemaakt met die onzinnige verhalen. Sinds de *Verlichting* is de mythe passé en leven we in een rationeel tijdperk, waar wetenschappelijke kennis onze visie op de wereld en ons handelen bepaalt. Dankzij deze enorme sprong voorwaarts (want dat het hier over vooruitgang ging, stond buiten kijf: wat dacht u, dat we achteruit zouden gaan in de geschiedenis. No way!), zijn we voor goed verlost van allerlei primitieve toestanden als heksenverbrandingen, kruistochten enz.

Dat klonk, toen ik het voor het eerst hoorde, heel overtuigend en vooral ook erg logisch. Er is echter één nadeel aan deze theorie: ze is niet waar. De moderne mens is geen rationeel en verlicht wezen, dat denkt hij alleen maar. En onze mythen vertellende voorouders waren niet zozeer dommer dan wij, maar stonden vooral anders in de werkelijkheid dan wij. Naast veel vooringenomenheid onthult bovenstaand schema vooral dat de moderne mens niet meer begrijpt wat een *mythe* nou eigenlijk is.

Ik werd met deze dingen geconfronteerd door een aantal recente ervaringen. Ik wil ze graag met u delen.

1. Mel Gibsons 'Passion'

Mijn leerlingen in 6 ASO wilden perse *The Passion of the Christ* zien. Ik had daar niet zoveel zin in, maar vond het wel een uitgelezen kans om *Jezus* nog eens op de schoolagenda te zetten. Dus stelde ik een vergelijkend onderzoek voor. Eerst zouden we de balans opmaken van de historische feiten die de afgelopen eeuwen rond de figuur van Jezus van Nazareth zijn vastgesteld. Daarmee gewapend zouden we dan naar twee Jezusfilms gaan kijken om die te vergelijken. Eerst keken we naar de film *Jezus* (uit de reeks *the Bible* o.a. uitgezonden door de NCRV) die een gewone, maar toch bijzondere Joodse rabbi laat zien in de context van een extreem getroubleerde tijd. Daarna keken we naar Gibsons film, tenminste: dat hebben we geprobeerd, maar het lukte niet. De leerlingen zelf waren het geweld bij de tweede ronde geseligen al zat en toen Jezus voor de derde keer onder het kruis viel, nu frontaal op z'n gezicht, na een pirouette van 90°, was de maat vol). Maar let op: Welke *Jezus* sprak hen het meest aan? Niet die bijzondere en toch zo gewone Joodse rabbi. Nee, die vonden ze wel sympathiek, maar die had hen niet veel te zeggen. Dat was een historische figuur. Ze vonden uiteindelijk de Jezus van Gibson, die in een *kosmisch drama* zijn weg zoekt uiteindelijk interessanter. De strijd van een mens met

een hoge roeping; het dramatische opbod van goed en kwaad, het gevoel van eeuwigheid, bovenmenselijk, dat had toch wel wat!

2. Het Judasevangelie

Iedereen die een beetje kaas heeft gegeten van wat er allemaal speelde in de eerste eeuwen van onze jaartelling, weet dat het tamelijk onzinnig is om uit gnostische evangeliën¹ historisch informatie te willen halen. Juist de evangeliën uit die hoek hebben daar nauwelijks belangstelling voor. Ze bestaan voor het merendeel uit *spreuken* en hebben nauwelijks een verhaallijn. We bekijken in de klas de *docu-fictie* van National Geographic (een schande, wetenschappelijk gesproken, maar dit terzijde), waarin de cruciale scène wordt uitgespeeld alsof het een historisch feit betreft: Jezus die Judas uitkiest om de diepste geheimen over de kosmos te vernemen en die het voorrecht krijgt om hem de ultieme dienst te bewijzen: zijn *overleving*. Niet alleen de media zijn er royaal ingetrapt (tip: *acteer* in plaats van *beweer* en men zal u geloven), ook een kerkelijk betrokken leerling blijkt niet ongevoelig voor de suggestie en stelt voorzichtig de vraag: "Dat is toch niet echt zo gegaan, toch?" en pal daaroverheen merkt een dwarse leerling op, dat hij dit eigenlijk "geloofwaardiger vindt dan het verhaal dat Jezus door het verraad verrast wordt. Immers: als hij de zoon van God is, dan wist hij het van tevoren en dan was Judas inderdaad een instrument om zijn dood te bewerken en dus niet schuldig,

maar heilig”. Ja, eigenlijk heel logisch, d.w.z. mytho-logisch. Maar met die mytho-logica had deze atheïstische leerling minder problemen dan met de historo-logica van de feiten.

3. de Da Vinci Code

Mijn oudste zoon – die niet van lezen houdt, en al helemaal niet van fictie – is met een stel klasgenoten naar de *Da Vinci Code* gaan kijken. De reden dat ze gingen kijken, was nogal banaal: ze wilden zelf wel eens zien waarover iedereen zich nu zo druk maakte. Dus stonden ze in de rij op de avond van de Belgische première, want zulk soort nieuwsgierigheid kan niet wachten. Allemaal hadden ze cinematografisch wel wat aan te merken, maar mijn zoon was eigenlijk de enige die fundamentele kritiek leverde op het verhaal zelf. Vergezocht, ongeloofwaardig en tamelijk doorzichtige clou, vond hij. Zijn kameraden echter vonden het verhaal eigenlijk wel interessant. Dat er met die roomse Kerk iets loos is, dat kan haast niet anders. Ze hadden vast iets te verbergen achter die dikke muren en onder die soutanes. En Jezus en Maria Magdalena? Nou, eigenlijk veel aansprekender dan dat duffe en lieve verhaal dat sommigen in hun kindertijd nog hadden gehoord. En dat van die heilige bloedlijn en die onsterfelijkheid? Nou, zeiden sommigen, je weet maar nooit. Je hoort zoveel !

Ik concludeer: kerkelijke gelovigen zijn vaak kritischer ten opzichte van hun geloofsinhouden dan buitenkerkelijke gelovigen, die zichzelf meestal ongelovigen noemen, maar best bereid zijn om allerlei onbewezen beweringen serieus te nemen. Hoe komt dat toch? Waarom kunnen ongelovigen zoiets geloofwaardiger achten dan ons achtenswaardige geloofsverhaal ?

Mijn stelling, die ik met u wil delen: “Het spreekt aan, juist omdat het mythisch is”.

Daarvoor keer ik terug naar het begin. Misschien waren de mensen vroeger wel net zo hard bezig als wij om hun leven een beetje te begrijpen, hun ervaringen te ordenen. Misschien vertelden ze daarom wel mythes en legendes (die ze natuurlijk geloofden, maar dat is het belangrijkste deel niet van hun betekenis, hun werking), juist om een stuk van de werkelijkheid, dat ze *niet konden begrijpen*, maar waar ze wel mee geconfronteerd werden, toch *ergens* te kunnen plaatsen.

In mythen (en daarvan afgeleide legenden) gaat het immers altijd over krachten, gebeurtenissen, wetmatigheden, die de mens te boven gaan. De mythe brengt die dingen ter sprake in een *voor ons* onwaarschijnlijk kader: een van goden vervulde wereld, maar dat was géén *andere* wereld, dat was ook deze wereld, maar dan *in het licht der eeuwigheid bezien*. In mythen komen de vragen van oorsprong en bestemming, schuld en lot, angst en hoop aan de orde, allemaal dingen die *reëel* zijn en die ons kleine ik te boven gaan. Daarom worden ze via bovenmenselijke gestalten gethematiseerd, maar dat wil niet zeggen, dat het niet onze – menselijke – zaken zouden zijn, die daarin aan de orde komen. Mythes zijn vertellingen die de interne dramatiek van het menselijke leven onder woorden brengen, inleefbaar maken, zonder dat het algemeen menselijke, of de individuele mens overstijgende, karakter ervan verloren gaat. Het gaat dan over de verhouding tussen je eigen daden en het lot dat je treft. Het gaat over de gevolgen van individuele daden die een gemeenschap treffen, over schuld tragiek, over zelfoverschatting en slachtoffer-

schap, over dood en onsterfelijkheid. Ik noem maar wat (mythisch) geladen thema's.

Mel Gibson vertelt zo'n mythe, *unverfroren*. De gnostici deden het: het was hun specialiteit. En zelfs Dan Brown doet het, suggestief als een thriller.

Wanneer durven wij in de kerk, zo vraag ik me dan af, weer *zulke* verhalen te vertellen. Neen, ik wil het mythisch wereldbeeld niet terug. Om hetzelfde te zeggen als vroeger, moet je het nu anders zeggen. Maar: het joodse en christelijke verhaal over God en de (M)mens heeft eeuwenlang de mensen oriëntatie gegeven, juist vanwege de *mythische* elementen erin. Het ging daarin toch over schuld en boete, over angst en hoop, over geloven als vertrouwen, dingen die het leven diepgang gaven en het menselijke handelen plaatsten binnen meer dan kleinmenselijke verbanden alleen. Er zit meer *mythische* kracht in de Bijbel dan de verlichte gelovige zichzelf de laatste eeuw heeft toegestaan erin te lezen.

Dick WURSTEN

(Footnotes)

¹ ‘evangelie’ is een welbepaald literair genre dat in de vorm van een vertelling omtrent Jezus een ‘boodschap’ wil uitdragen. Er zijn van dit genre uit de eerste 4 eeuwen zo'n kleine 50 voorbeelden bekend, met zeer uiteenlopende boodschappen. Over het historisch gehalte van de vertelling zelf is per evangelie te discussiëren.

Graag uw aandacht voor...

ds. Jelle Brouwer beroepbaar

De synodale raad verklaarde ds. Jelle BROUWER beroepbaar binnen de VPKB. J. Brouwer studeerde theologie aan de Universiteit te Groningen en bedient voor het ogenblik de Hervormde gemeente te Heemse (NL). Hij aanvaardde een beroep van de gemeente Mechelen-Noord. De bevestigingsdienst zal plaatsvinden op zondag 3 september 2006 om 10.00u.

Waals Parlement

De covoorzitters van de ARPEE, Guy LIAGRE en John VAN DER DUSSEN werden namens de protestants-evangelische eredienst ontvangen door een hoorcommissie van het Waals Parlement. Ze gaven uitleg bij de positie van de protestants-evangelische eredienst voor de hervorming van de kerk-fabrieken in het Waals Gewest.

Synodedocumenten

De synodale raad is volop bezig om zijn verslag voor de synodevergadering, het zgn. document 1, af te werken.

De coördinatoren en districtsbesturen, die hun jaarverslag nog niet hebben toegezonden, worden verzocht om dat dringend te doen. Zoals verleden jaar worden deze documenten op A5-formaat ingebonden en worden ze begin september 2006 naar de gemeenten, districten en synodeafgevaardigden gezonden.

Volgende vergadering synodale raad

De eerstvolgende vergadering van de synodale raad zal plaatsvinden op donderdag 13 juli vanaf 16.30u.

Geweld tegen vrouwen

De verantwoordelijken van de zes erkende geloofsgemeenschappen in België en de niet-confessionele levensbeschouwing hebben samen een engagementsverklaring ondertekend, die geweld tegen vrouwen veroorzaakt. Dit gebeurde in het kader van een wereldwijde campagne van AMNESTY INTERNATIONAL:

Stop geweld tegen vrouwen.

De voorzitter van de synodale raad onderstreepte, dat er reeds in de 19de eeuw vanuit de protestantse kerken aandacht voor deze problematiek was. Hij meldde, dat het in de bedoeling ligt om het *Meldpunt Seksueel misbruik* verder uit te breiden naar een *Meldpunt voor huiselijk geweld*.

De geloofsgemeenschappen hebben hiermee een gezamenlijk signaal willen geven van de ernst van deze problematiek. Enkele cijfers maken dit duidelijk. Om de 4 minuten wordt volgens de statistieken in Duitsland een vrouw verkracht. Huiselijk geweld is in Europa de belangrijkste doodsoorzaak bij vrouwen tussen 16 en 44 jaar. In Schotland verlaten maandelijks meer dan 50 vrouwen met kinderen het huis om het echtelijk geweld te ontvluchten.

Wereldvluchtelingendag

De Christelijke Kerken in België schreven een open brief aan Minister Guy VERHOFSTADT. Ze drukken hierin hun zorg uit over de wijze

waarop het debat over migratie wordt gevoerd. De Kerken erkennen, dat iedereen recht heeft op menselijke waardigheid. Ze onderstrepen de noodzaak om legale structuren en procedures vast te leggen, die ten volle de uitoefening van de mensenrechten, zonder enig onderscheid, kunnen waarborgen. In de Eruopese Unie hebben lidstaten in het verleden positieve maatregelen overwogen en genomen om tot de normalisatie van migratie te komen. Ze roepen de Belgische politici op om de wetgeving en de procedures hieraan aan te passen. De Christelijke Kerken in België onderstrepen, dat migratie ook als een positieve en maatschappij-versterkende opportuniteit kan worden bekeken. Ze roepen vanuit het Evangelie op tot het creëren van mensvriendelijke onthaalstructuren. De Kerken hebben geen verantwoordelijkheid inzake deze procedures, maar wensen toch de ogen niet de sluiten voor wie in nood is. Tot slot onderstreept het Overleg van Christelijke Kerken, de vaak alarmerende toestanden, die met migratie gepaard gaan: discriminatie, uitbuiting en mensenhandel. Ze roepen de regering op in deze haar verantwoordelijkheid op te nemen.

Deze brief werd ondertekend door de Anglikaanse Kerk (Aartsdeken D. van Leeuwen), de Orthodoxe Kerk (Metropoliet Panteleimon), de VPKB (dr. G. Liagre), de RKK (Mgr. G. Harpigny).

Hannah Arendt

Menselijkheid in donkere tijden
Hannah Arendt in
context en contrast
Zaterdag 14 oktober

Studiedag

Dit jaar is het honderd jaar geleden dat Hannah Arendt werd geboren. Ze was en is nog steeds een omstreden figuur wegens haar zionistische sympathieën en haar vriendschap met Heidegger, een filosoof die zich tot het nazisme bekende. Op de studiedag belichten drie sprekers deze beroemde filosoof elk vanuit een eigen invalshoek. **Peter Venmans** brengt een biografie. **Magda Michielsens** onderzoekt de impact van Hannah Arendt op het feministische denken over politiek en **Wim De Neuter** bespreekt haar joodse identiteit en haar positie ten aanzien van het zionisme.

Waar en wanneer?

- Protestantse kerk Vilvoorde, Lange Molenstraat 58
1800 Vilvoorde
- Zaterdag 14 oktober van 9u30 tot 16u

Prijs € 10   Ter plaatse te betalen

Info: Motief vzw, info@motief.org of 02/510.61.62

Vlaamse Diaconale Dag

ARMOEDE, ONS EEN ZORG?

De armoede neemt toe, ook in Vlaanderen. Wat is hierbij de rol van de kerk en wat is de rol van de maatschappij?

21 oktober 2006
VPKB – Menen
10u-16u

Met medewerking van het Sociaal Centrum in Kuurne.
Organisatie: WMGO, Motief vzw, Sociaal Centrum Kuurne
en De Open Poort

Studiedag

over het gebruik van de NBV in de Liturgie

Het W(w)oord krijgen om te vieren

Wanneer ? 4 november 2006 van 10 tot 15.30u.

Plaats ? VPKB VILVOORDE, Lange Molenstraat 58, 1800 Vilvoorde

Inleiding door Dr. Antoon Schoors.

Partnerschap met de Verenigende Gereformeerde Kerk in Zuidelijk Afrika

Voorafgaand aan de Gereformeerde Europees Zuid-Afrikaanse Consultatie, die van 21 tot 24 mei 2006 in Stapelage (Lippe - Duitsland) door- ging, kwam een delegatie van het moderamen van de Verenigende Gereformeerde Kerk in Zuidelijke Afrika (VGKZA) in Brussel bij ons op bezoek.

De delegatie bestond uit Prof. Ds. Thias Kgatla, de nieuwe voorzitter van het moderamen (sinds september vorig jaar) van de VGKZA en ds. Collin Goeman, algemeen secretaris.

Partnerkerken moeten elkaar af en toe op eigen terrein kunnen ontmoeten voor verdere kennismaking, uitwisseling, opvolging en weder- zijdsde *bevruchting*.

Tijdens deze vergadering werd het partnerschap geëvalueerd zoals in onze partnerschap overeenkomst (Doc. B.1, bijlage 1 Synode- vergadering VPKB 1999) is bepaald. De Zuid-Afrika-cel van de coördinatie Kerk en Wereld maakte daar- toe een uitgebreid rapport dat door iedereen goed is onthaald.

Het opzet was na het uitdrukken van onze gemeenschappelijke con- fessionele basis - de Belijdenis van Belhar - de verschillende terreinen van het kerkelijk leven uit te wer- ken: de kerkelijke basis, het engage- ment voor de jeugd, het missionair-

diaconaal aspect en de theolo- gische uitwisseling. Daarnaast werden er perspec- tieven voor de toekomst van het partnerschap geschetst: o.a. eventuele mogelijkheden tot uitwisseling van theologie- studenten; het ondersteunen van een kerkelijk landelijk blad *URCSA News*; gezamenlijke strategie ingevolge de belijdenis van Accra en de Noord-Zuid verhouding..

Het was een bijzonder aangename en vruchtbare uitwisseling die onze banden nauw heeft aangehaald en versterkt. Onze partners reisden dan door naar de Nederlandse, Zwitserse en Duitse partnerkerk.

RESAC Stapelage (D) 21 tot 24 Mei 2006

Alle partners kwamen dan vervol- gens bijeen in Stapelage (D) voor de tweejaarlijkse RESAC- (*Reformed European South Africa Consultation*) consultatie. Dit is een multilateraal overleg tussen de verschillende part- ners. Ter gelegenheid van deze con- sultatie mocht onze voorzitter dr. ds. Guy Liagre een geschenk in ont- vangst nemen als een teken van onze vriendschap met VGKZA. Het was een mooi Afrikaans tableau ge- schilderd op doek. De Belgische de- legatie, met verder dr. ds. Egbert Rooze en ds. Marc Loos, kreeg ook uit de handen van de voorzitter van URCSA de nieuwe krant *URCSA News Year 1 Number 1*, vers van de pers.

Hét thema van de consultatie was *diaconaat en ontwikkeling*. Dit thema werd zowel theologisch als praktisch uitgediept op het niveau van de af-

zonderlijke kerken en van de onder- linge relaties van onze kerken. Er waren interessante theologische re- flecties van o.a. Allan Boesak (lid van het moderamen van de VGKZA) en meer praktische reflec- ties van o.a. Edgar Brüser van de Evangelischer Entwicklungsdienst (D).

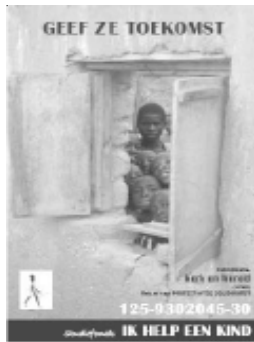
Samen met alle deelnemers brach- ten we in dit verband, ook een be- zoek aan de oude kerk van Heiden die een partnerschap heeft met een kerk uit Orlando in ZA. Er werd een kerkdienst gehouden waarin het plaatselijk koor Zuid-Afrikaanse lie- deren zong en er bijzondere voor- beden werden gedaan voor de ver- tegenwoordigde landen. Verder was er een ontmoeting gepland met ver- tegenwoordigers van de kerk van Lippe en hun Zuid-Afrika-forum. Een ander bezoek ging naar het diaconale bureau van de Lippische landskerk en naar een project met Russisch-Duitse gerepatrieerden en vluchtelingen in een stadswijk van Detmold Herberhausen. Een indrukwekkend stukje dyna- misch diaconaal werk in een arme stadswijk met veel Russische Duit- sers (afkomstig van de Wolga) die als buitenlanders worden bekeken en buitengesloten.

Op deze wijze werd de samenwer- king tussen de partners op het vlak van *diaconaat en ontwikkeling* uitge- diept en de gezamenlijke verbond- denheid in RESAC versterkt.

Ds. Marc LOOS
Coördinator Commissie Kerk en Wereld
(Nederlandstalig)

Studiefonds: "Ik help een kind"

Nog geen examentijd

De examentijd is hier voorbij! De spanning is er af en de vakanties zijn begonnen. Zo is dat bij ons in België. In Rwanda zitten de jongeren nog midden in het schooljaar. Daar zijn de examens pas in december. Het nieuwe schooljaar begint in januari. Tenminste voor de gelukkigen. Voor de jongeren voor wie ouders of familie het schoolgeld kan betalen. En voor wie steun krijgen langs een andere weg. Uit het studiefonds van onze Kerk *Ik help een kind* bijvoorbeeld.

Hieruit ontvangen momenteel 215 jongeren van de Presbyteriaanse Kerk, onze partnerkerk, in Rwanda (EPR) steun. Daardoor kunnen zij na het basisonderwijs naar een vervolgopleiding gaan. Anders is dat voor velen niet weggelegd vanwege de enorme armoede. Immers alleen het basisonderwijs is gratis in Rwanda.

Kansen voor de toekomst

Uit veel gemeenten ontvangen we financiële steun. Soms is het een groep uit de gemeente bijvoorbeeld de kindernevendienst, een wijk of een koor, die met elkaar een bedrag bij elkaar brengen. In Brasschaat

wordt een heel jaar thuis gespaard door kleine munten in een spaarpot te doen. Soms is er een speciale collecte tijdens de dienst. Ook de opbrengst van de ansichtkaarten en postzegels gaat naar dit studiefonds.

Het geld voor dit studiefonds komt in ieder geval niet uit de gebruikelijke zendingsbijdragen. Het is, voor wie dat wil, als groep of als individu, een mogelijkheid om iets extra's te doen voor jonge mensen van onze partnerkerk in Rwanda.

Voor 2006 hebben we aan onze partnerkerk voor dit studiefonds een bedrag van 25.000 Euro toegezegd. Op 31 mei jl. stond de teller op 12.777,92 Euro. De helft van het toegezegde bedrag is er al. Daar zijn we erg blij mee! We vertrouwen er op dat het met de rest ook goed zal komen. In ieder geval heel hartelijk dank alvast aan alle gevers en geefsters!

Uw bijdrage kunt u storten op rekening 125-9302045-30 van Protestantse Solidariteit, Marsveldstraat 5 - 1050 Brussel o.v.v. *Ik help een kind* (vanaf 30 euro fiscale aftrek)

Contactpersoon:

Jean Lenders, Roggebos 7,
B-2920 Kalmthout
Tel. 03-666.24.99.
E-mail: jean.lenders@skynet.be

Protestantse Solidariteit

Uw NGO voor ontwikkelingshulp

Aardbeving op Java

U hebt ongetwijfeld horen spreken over de verschrikkelijke aardbeving op Java, Indonesië. En u hebt gezien hoe verschillende acties op gang kwamen om eerste hulp ter plaatse te krijgen en dringende noodhulp te organiseren. En misschien wenst u ook een steentje bij te dragen om de slachtoffers te helpen?

Protestantse Solidariteit heeft niet de logistiek om directe hulpverlening op dit vlak te kunnen organiseren, maar we hebben wel partners die gespecialiseerd zijn in dergelijke operaties, die bovendien reeds in het gebied werken en dus al ter plaatse zijn. Het gaat om **Adra** (*Adventist Development and Relief Agency*), dat reeds onze partner is in verscheidene projecten in Centraal Afrika, en om **SEL** (*Service d'entraide et de liaison*), dat velen van u ongetwijfeld bekend is.

Uw gift kan worden gestort op onderstaande rekening van Protestantse Solidariteit, die deze integraal doorstort (fiscaal attest vanaf 30 € per jaar). Alvast bedankt voor de deelname en de daad van Solidariteit !

Marsveldstraat 5
B-1050 Brussel
Tel. + 32 2 510.61.80
Fax + 32 2 510.61.81
e-mail solidarite.protestante@skynet.be
www.vpkb.be/ProtestantseSolidariteit
Rekening 068-066 90 10-28
(Giften vanaf Euro 30 zijn fiscaal aftrekbaar)

Jezus en de Rabbijnen (6)

Wat zullen we eten? Wat zullen we drinken?

Met een extra lange aflevering voor het zomerverlof vervolgen we onze verkenningen in de wereld van Jezus en de rabbijnen. Ook nu zien we zowel overeenkomsten als verschillen. Zij deelden eenzelfde materiële wereld - het Romeinse Judaea, bijbels gesproken het *land van melk en honing* (Ex. 3:8) - en één geestelijke wereld: de Schrift, waarin zij al wat goed, waar en schoon is, wens-ten terug te vinden. De steeds op-nieuw gedeelde herinnering aan de tijd na de uittocht, aan die bruidstijd van na Pesach-Pasen, was voor hen vol van belofte voor een vruchtbare zomer en een rijke oogst. Wie daar-op heeft leren letten, hoort de echo's in de bekende *preek* van Jezus over het 'niet bezorgd zijn':

Daarom zeg ik jullie: maak je geen zorgen over jezelf en over wat je zult eten of drinken, noch over je lichaam en over wat je zult aantrekken. Is het leven niet meer dan voedsel en het lichaam niet meer dan kleding? Kijk naar de vogels in de lucht: ze zaaien niet en oogsten niet en vullen geen voorraadschuren, het is jullie hemelse Vader die ze voedt. Zijn jullie niet meer waard dan zij? Wie van jullie kan door zich zorgen te maken ook maar één el aan zijn levensduur toevoegen? En wat maken jullie je zorgen over kleding? Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld. Ze werken niet en weven niet. Ik zeg jullie: zelfs Salomo ging in al zijn luister niet gekleed als een van hen. ... Vraag je dus niet bezorgd af: Wat zullen we eten? of: Wat zullen we drinken? of: Waarmee zullen we ons kleden? – dat zijn allemaal dingen die de heidenen naja-gen. (Matt 6:25-31, NBV)

Wat zullen we drinken? komt letterlijk uit het Exodus-verhaal: dat is wat

het volk uitriep toen ze drie dagen na de doortocht in *Mara* kwamen, *Bitterwater* (Ex. 15:24). Daarna kwamen ze in de woestijn van Sin en klaagden ze wat ze moesten eten. Ex. 16 is het verhaal van de kwartels (kwakkels) en vooral: het brood uit de hemel. Vervolgens was het water nogmaals een probleem - niet verwonderlijk in de woestijn - en kwam het tot een botsing bij *Massa en Meriba, Beproeving en Twist* (Ex. 17). Steeds ging het om een *beproeving*, in twee opzichten, positief en negatief. Positief gericht was dat God het volk beproefde, *of ze zich aan zijn voorschriften houden* (Ex. 15:26; 16:4). Negatief was dat het volk God beproefde, *of Hij in hun midden was of niet* (17:7).

Niet bij brood alleen

Zoals gezegd werden deze verhalen maatgevend omdat ze tot de gedeelde herinnering gingen behoren, ook voor de Kerk. Willem Barnard berijmde het even speels als kern-achtig: *Wij eten uit zijn hand* (LB Gezang 49). De vraag is: hoe moet dat concreet?

Jezus behoorde tot de Joden, die vonden dat je het letterlijk moet nemen en werkelijk *niet zorgen* voor wat je morgen eet en drinkt en waarmee je je kleedt. Hij trok de lijn door die ook in het boek Deuteronomium zichtbaar is: die hele woestijnreis van 40 jaar *maakte duidelijk dat een mens niet leeft van brood alleen, maar van alles wat de mond van de HEER voortbrengt* (Deut. 8:3). Dat geeft Jezus ook als antwoord aan de Beproevers in de woestijn, die hem influistert om stenen in brood te veranderen (Matt. 4:4; Luc. 4:4).

Het ging hem op dat moment om iets dat veel belangrijker is dan brood, fysiek levensonderhoud. De beproeving ging erom of hij naar Gods wil leefde of niet.

Jezus trekt die lijn door. Hij leert zijn volgelingen, een voorbeeld te nemen aan de vogels in de lucht, die *van de wind leven*, en aan de bloemen van het veld, die onbezorgd mooi staan te wezen. Jezus en zijn leerlingen leefden van de giften van vermogende volgelingen zoals Martha (Luc. 8:3; 10:38).

Wie niet werkt zal niet eten

Moeten de *ware gelovigen* dan leven op de beurs van *minder gelovigen* die werken voor hun levensonderhoud? Maria had *het goede deel gekozen* (Luc. 10:42) - maar kon ze dat niet doen juist omdat haar zus Martha goed op hun spullen paste? Schrijft de voormalige Farizeeër en afgezant van Jezus, Paulus, niet aan de kerk van Tessaloniki dat ze nietsnutten niet mogen blijven onderhouden, want: *Wie niet wil werken, zal niet eten* (2 Tess. 3:10)?

Er was ook een andere lijn in het jodendom van Jezus' tijd. Juist het voeren van de discussie tussen de twee benaderingen was typerend voor de Farizeeën. Voor hen behoorde dit tot de vragen die je niet koste wat het koste moet proberen op te lossen, maar waar je samen over moet blijven spreken, ook al blijf je van mening verschillen. Uitgangspunt van de discussie is de speciale manier waarop Ex. 16:4 zegt hoe de Israëlieten het manna moeten inzamelen: *de hoeveelheid voor één dag op die dag*.

Rabbi Josjoea zegt: je moet vandaag *inzamelen* voor morgen, zoals op vrijdag voor de sabbat. Rabbi Eliëzer zegt: je moet niet vandaag voor morgen *inzamelen*, want, placht R. Eliëzer te zeggen: Wie vandaag te eten heeft en vraagt, "Wat moet ik morgen eten?", die behoort tot de *kleingelovigen!* (Mechilta, ed. Horovitz p. 161)

Kleingelovigen, dat is ook het woord dat Jezus gebruikt voor wie twijfelen aan Gods goede zorg (Matt. 6:30). Maar R. Josjoea, vertegenwoordiger van de meer menselijke school van Hillel, vindt dat je deze tekst niet letterlijk moet uitleggen, ook niet de uitdrukking in het vervolg van het vers: *...om te zien of ze zich aan mijn geboden houden.*

R. Josjoea zegt: *wanneer je 's morgens twee geboden leert en 's avonds twee geboden leert en de rest van de dag je werk doet, rekent de Schrift het je aan alsof je heel de Tora hebt gestand gedaan.* R. Eliëzer zegt: *De Tora wordt slechts te bestuderen gegeven aan manna-eters. Hoe dan? Wanneer iemand maar zit te leren, zonder te weten vanwaar hij zal eten en zal drinken en vanwaar hij zich zal kleden en bedekken.* (Mechilta, versie Midrasj Gadol Ex., p. 322)

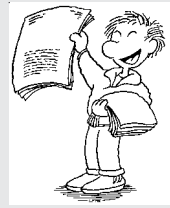
Ruimte voor discussie

Als het inderdaad R. Eliëzer was die dit laatste zei (er is enige onduidelijkheid over de naam) is het pikant

om te weten dat hij als een vermogend man gold, die alle gelegenheid had om overdag te zitten studeren. Hier komt een samenhang tussen exegese en economie aan het licht: R. Eliëzer kon het zich gemakkelijk permitteren om de Schrift letterlijk te nemen en zichzelf als een *manna-eter* te beschouwen! R. Josjoea daarentegen hield rekening met de gewone man die moet werken voor zijn brood. Dat was meer typisch voor de Farizeeën en de Rabbijnen, die zich niet lieten betalen voor hun lessen en werkten voor hun brood. Paulus bleef hierin Farizeeër: hij werkte voor zijn levensonderhoud als tentenmaker (Hand. 18:2; vgl. 1 Tess. 2:9; 1 Kor. 4:12). Hij schreef zelfs dat hij vrijwillig afzag van het recht dat hij als apostel had om van zijn evangelieprediking te leven (1 Kor. 9:15). Hier lag een accentverschil tussen Jezus en Paulus, dat overeenkomt met de discussie tussen R. Eliëzer en R. Josjoea - en tussen Maria en Martha.

Kunnen wij ook vandaag als Jezus' volgelingen ruimte laten voor zo'n discussie? Kunnen we, met aandacht voor de samenhang tussen exegese en economie, beide uitspraken tot hun recht laten komen: *Wie niet werkt zal niet eten*, en: *Maak je geen zorgen voor je levensonderhoud* -?

Dr. Peter TOMSON

Wijzigingen jaarboekje

Blz. 18 - J.L. Seban
Tel.nr. : 02/343.90.53

Blz. 10 en 11 - R. Brancart
Av. des 7 Bonniers 63/11
1190 Bruxelles
Tel. 02/343.81.79

Blz. 52 - Werkgroep Relaties
met Islam toevoegen
Leden :
Mevr. ds. J. van Vooren – Mevr.
ds. G. Heslinga – Mevr. M.
Mastenbroek –
Ds. M. Pool – W. Schiffer

E-mail-adres
Foppen, Ruud
ruudfoppen@home.nl

Werkgroep voor relaties met de Islam

De aanzet tot de oprichting van de werkgroep voor betrekkingen met de islam kwam van de synodevergadering (27-28 november 2004) toen met 49 stemmen vóór, 1 tegen en 5 onthoudingen (dit is 89 %) gevraagd werd om de oprichting van een werkgroep voor de betrekkingen met de Islam. Uit dit stemresultaat blijkt de grote interesse en het inzicht, dat aandacht voor de islam noodzakelijk is in onze multi-religieuze samenleving om *'de gemeenten aan te moedigen de Islamitische traditie te bestuderen en waar mogelijk persoonlijke contacten te leggen met Islamitische gelovigen met het oog op een grotere bekendheid en waardering voor de Islamitische Geloofsgemeenschap in ons land.'* (tekst van het synodebesluit)

Start

De werkgroep kwam op 12 mei 2005 voor het eerst bij elkaar en bestaat momenteel uit vier leden: Ds. Judith van Vooren (voorzitter) ds. Greet Heslinga, Marry Mastebroek en William Schiffer (Wallo-nië).

De Werkgroep maakt deel uit van de Coördinatie Bezinning en Dialoog.

Doelstellingen

De eerste vergaderingen hebben vooral aangetoond dat er in onze kerkgemeenschappen, op enkele na, een grote onbekendheid bestaat over het geloof van onze islamitische medeburgers. Vaak wordt over moslims gesproken met positieve of negatieve clichés. *Onbekend maakt onbemind* zegt het spreekwoord. Daarom wil de werkgroep de kennis over de islam bevorderen. De werkgroep stelt zich volgende doelstellingen:

1. Informatie geven aan predikanten en gemeenteleden over de islam d.m.v. het aanbieden van geschikt materiaal, cursussen, artikelen in Kerkmozaïek en Mosaïque.
2. Bevorderen van ontmoeting en dialoog met moslims en ervaringen die in de gemeenten daarmee zijn opgedaan doorgeven.

3. Inventariseren van organisaties, waarmee samengewerkt kan worden en zo mogelijk contacten leggen.

Voorlopig aanbod: cursus islam voor beginners

De werkgroep biedt met ingang van september 2006 een basis-cursus aan over de Islam. Deze cursus wordt georganiseerd in samenwerking met vzw Motief en met medewerking van lesgevers die bekend zijn met de islam en ruime ervaring hebben in dezen. Het aanbod zal bestaan uit drie bijeenkomsten van twee uur.

Behalve basisinformatie over de Islam, wordt ook inzicht gegeven in de verscheidenheid van stromingen, hoe de Islam zich verhoudt tot het Christendom en welke aanknopingspunten er zijn voor een dialoog met moslims. De gemeenten zullen binnenkort een gedetailleerde folder hier rond mogen verwachten.

Oproep

De werkgroep zoekt nog naar mensen met een welgemeende interesse voor de Islam en de dialoog met moslims om onze rangen te versterken.

*Namens de werkgroep
ds. Judith VAN VOOREN*

VPKB-gemeente Ieper stelt zich voor

Ik weet van een stad...

Een stad waar de kinderen dansen en waar men muziek maakt en zingt... (gezang 28). In de gemeente wordt muziek gemaakt: aangeblazen op de blokfluit, getokkeld op gitaren, ver-toond op het orgel. We zingen dat het een lieve lust is, oefenen daarvoor op een vaste woensdagavond. Vooral Taizé-liederen zijn geliefd om hun eenvoud, maar ook liederen bij Hooglied, met liefde als een lieve lust: *Liefde is blij zijn...* of *Liefde is het meeste...* We dansen en springen het hoogste lied, samen met de kinderen uit de zondagsschool.

Een bewoonbaar huis

Regelmatig zitten we in de kring, vierkant met de bijbel bezig: over Koningen, Prediker, Johannesbrieven, Opstandingsverhalen... in een open ruimte, want we ontmoeten elkaar oecumenisch. Want wat is Ieper zonder *oecumene*, dat is *de aarde als bewoonbaar huis*. In de vreedesstad Ieper, waar ongenadige machthebberij en onleefbare oorlog verlangen heeft aangewakkerd naar lééfbaar! Waar de gezamenlijke kerken meewerken aan *Ieper Fair Trade Stad*. En dus drinken wij op zondag, na de dienst, Max Havelaar koffie of sap; en als er wat te vieren valt (barbecue, kaasavond, blijdschap) is er *eerlijke wijn*.

Wereldwijd

Graag gaan we aan de slag met de belijdenis van Accra, want het helpt ons onderscheiden tussen God en de goden. Even graag vieren we ons contact met de partner-

gemeente uit Seelbach, die ons Hemelvaartweekend weer dicht bij de aarde bracht. En net zo graag zien we één van onze jongeren gaan naar het Kap-kamp in Congo. Dat inspireert ons weer in gemeente-opbouw dichtbij.

Jongleren

Soms bereiden we een eredienst voor met jongeren, we spelen dan een thema uitdagend uit. Maar net zo lief vieren we met drie gemeentelieden, die dit jaar 90 jaar zijn geworden een dienst *op hoge leeftijd*, met liederen op hun/haar lijf geschreven, gekend uit hoofd en hart. We zijn blij met alle lééftijd: dat ieder mens zich veilig voelt, ook als zij/hij zomaar in onze kring verzeild raakt. Ver-zeild door de Geest/wind, adem van de vrede!

Zachte kracht

Samen geloven we heel praktisch in de Geest die mensen aanspreekt op haar kracht, hun gaven, zoiets van *laat maar waaien*, maar dan actief. Of we nu lid zijn van kerken- of bestuursraad of prachtig klus-

sen in kerk en pastorie of hartgrondig schrijven voor papieren van een Libanees gezin in de straat of lezen, collecteren, zingen, bezinnen, moeilijk doen... we voelen ons van harte en graag Geest-verwanten van elkaar. Daar zit nog heel veel muziek in.

Ds. Henk VAN ANDEL
Beluikstraat 19
8900 Ieper
Tel. 057/20.42.21
Kerkdienst: 10.00u.

Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid

Rector in Rwanda

Afgelopen maand verbleef dr. W. Willems in Rwanda volgens een lopende afspraak tussen de FPG en de Theologische Faculteit in Butare (EPR). Deze uitwisseling gebeurt al een twintigtal jaren. Op dit moment werkt hij met de studenten van de EPR een studie uit over het 100-jarig bestaan van de *Eglise Presbytérienne au Rwanda*. Naast de colleges, enkele kerkdiensten en een lezing voor de hele campus mocht hij één van de oudstudenten op zijn werkplek in Cyangugu (Zuid-Rwanda) ontmoeten. Deze doet er zijn stage in een gemeente met enkele evangelisatieposten en enige lagere scholen, een aanzienlijke portie werk, verspreid over een uitgestrekt terrein. De predikante van Butare, ook een oud-studente, doet soms op één dag maar één pastoraal bezoek (4 uur de heuvels te voet beklimmen, het samen-zijn en 4 uur te voet terug). De Kerk in Rwanda leeft, aldus dr. Willems, die hoopt het land en de Kerk opnieuw te kunnen bezoeken.

Twee oudhoogleraren geportretteerd

Sinds 1967 geeft het *Kerkhistorisch Gezelschap* het *Biografisch Lexicon voor de Geschiedenis van het Nederlands Protestantisme* uit. Op 19 juni werd in Kampen het 6de deel gepresenteerd.

In het bewuste deel schrijft dr. J.J. de Lange een lemma over Bert GOEDHART, die van 1977 tot 1989 hoogleraar praktische theologie en pastorale psychologie aan de Faculteit was. Volgens de Lange is de meest kernachtige typering van het theologische denken en handelen van Goedhart te vinden op de omslag van zijn dissertatie. Schrijvend over vrijwilligers in het individuele pastoraat, laat hij een foto opnemen van een uithangbord van een uitzendbureau met daarop de letters VIP. Dat stempelt zijn praktijk-gerichte theologische drijfveer en loopt als een rode draad door zijn theoretische bezinning en uitvoerende werk: uitgaan van de mensen, de leden van de gemeente, de gemeente zelf - *Very Important Persons* - als het erom gaat waar geloven geleefd wordt. Van daaruit stelde hij thema's aan de orde, waar anderen mee verder gingen.

Het lemma over Gerrit VAN LEEUWEN is van de hand van dr. J. Wiersma. Prof. van Leeuwen doceerde van 1966 tot 1985 systematische en nieuw-testamentische vakken aan de Faculteit. Kerk en theologie moeten, suggereerde hij in navolging van Bonhoeffer, *niet beersend maar helpend en dienend*, deelnemen aan de wereldlijke taken van het gemeenschapsleven. Toen van Leeuwen decaan van de Nederlandstalige afdeling (1964-1970) was, werd een recordaantal studenten ingeschreven. Na zijn emeritaat bleef hij aan met een docentschap ethiek voor een periode van 5 jaar. In zijn onderzoek en onderwijs legde hij het accent op de theologische antropologie. Het resulteerde in het boek *Om mens te zijn* (1975). Hij behandelde hierin de verhouding tussen christelijk geloof en opvoeding en schetste tal van motieven en per-

spectieven, een handreiking voor een beter en geslaagder leven.

Nederlands Theologisch Tijdschrift

Dr. Marjan Blok, wetenschappelijk medewerker Anabaptistica aan de FPG, schreef voor NTT van mei 2006 een artikel over Vlaamse Dopers. De exacte titel is *Het Vlaamse Doperdom en de gedrukte tekst: over de paradigmatische verschuiving van oraliteit naar tekstualiteit*. In haar promotie-onderzoek was zij ook in de weer met deze materie.

NTT kan worden besteld bij de uitgeverij Boekencentrum in Zoetermeer (tel. 0031-79.361.54.81). Een los nummer kost 14 Euro exclusief porto.

Stem van het Boek

Eind juni is het 2de nummer van de 17de jaargang uitgekomen. Het hoofdartikel werd geschreven door Jurjen Wiersma. Hij belicht *Just war against terror. The burden of American power in a violent world*, een boek van Jean Bethge Elshtain. Zij is hoogle- raar politieke filosofie van de Divinity School van de University of Chicago. In haar boek verdedigt zij het beleid van de Verenigde Staten tegen terrorisme. Wiersma maakt kritische kanttekeningen en staat uitvoerig stil bij rechtvaardigheid.

Stem van het boek verschijnt vier maal per jaar (maart, juni, september en december). Een jaarabonnement voor België bedraagt 12,50 Euro en voor het buitenland 13,70 Euro. Een studentenabonnement kost 8,25 Euro. Een los nummer kost 3,10 Euro.

E-mail: stem@protestafac.ac.be

Vormingscentrum voor Geloof en Opvoeding

Is het VCGO wat voor jou?

Het VCGO is een ontmoetingsplaats voor mensen die bezig zijn met geloof en opvoeding en biedt een drievoudige basis:

- een algemene en theologische basis: voor iedereen die vragen en themas over zingeving en geloof wil uitdiepen. Wil je achtergronden van de Bijbel bestuderen en ingaan op de verschillende christelijke tradities? Dit komt aan bod.
- Een pastorale richting: voor wie zich geïnspireerd in een plaatselijke kerk inzet. Wil je verantwoordelijkheid opnemen of ben je al actief? Hier krijg je de *toerusting* mee om je engagement te verdiepen.
- Een pedagogische richting: voor wie zich enthousiast inzet voor kinderen en jongeren. Ben je vrijwillig (als kinderwerker of jeugdanimator), als ouder of als leerkracht bezig? Hier krijg je *bagage* mee om je te bezinnen over je taak als christelijk opvoeder.

Driejarige cursus

Het VCGO is een driejarige cursus van oktober tot juni, op woensdag te Brussel (14u tot 18u in de Bollandistenstraat 40). Je kan ook alleen de modules die jou interesseren, uit het totaalpakket kiezen. De theologische, pastorale of pedagogische modules worden telkens in blokken van enkele weken gegeven.

Studiepunten

Indien je het vereiste aantal studiepunten behaalt, krijg je een erkend bekwaamheidsbewijs voor protestants godsdienstonderwijs LO/LSO of voor kerkelijk medewerker. Na het volgen van een schakelprogramma kan je verder studeren tot het eventueel behalen van een Bachelor aan de UFGP.

Modulesysteem

Door middel van het modulesysteem kan je de studie over meerdere jaren spreiden (volgens jouw ritme) of vroeger/later instappen. Naast de cursussen en de theoretische uitbouw krijg je voldoende gelegenheid via stag, een aantal vaardigheden in te oefenen.

Het inschrijvingsgeld

Het inschrijvingsgeld bedraagt 300 Euro per cursusjaar of 15 Euro per lesmiddag, lokaal, verzekering en secretariaat inbegrepen. Rekeningnummer VCGO: 001-3155574-46. Bollandistenstraat 40 1040 Brussel.

Modules of vakken

- oude testament
- nieuwe testament
- hermeneutiek
- geloofsleer
- judaïca
- kerkgeschiedenis
- interculturele theologie
- maatschappelijke stromingen
- wereldgodsdiensten
- filosofie
- ethiek
- didactiek
- psychologie
- pedagogie
- BLO
- muzische vorming
- pastoraat
- diaconaat
- homiletiek
- catechetiek
- kerkleer & kerkrecht

Coördinatie:

Tania RUTTEN, Gen. De Ceuninckstraat 65 - 2800 Mechelen
Tel. 015/34.47.35.

E-mail: rutten@pandora.be

Protestant en democraat

De Calvinistische wortels van de Westerse democratie en hun invloed op de VPKB

De democratie heeft oude wortels. Met name in de klassieke Griekse traditie. In West-Europese gestalte is de democratie echter veel jonger. In de door Johannes Calvijn geïnspireerde kerken waren – en zijn – er vele theologische accentverschillen, maar één ding hebben alle op Calvijn geïnspireerde kerken gemeen: hun democratische gehalte waarbij ouderlingen, diakenen en – zij het met een iets ingewikkelder procedure – predikanten door de lidmaten worden verkozen. Een stand van zaken door onze synodevoorzitter, dr. Guy Liagre

Kerkelijke democratie

De oudste vorm van democratie in Europa is ontstaan in een periode dat het *politieke* concept nog helemaal niet bestond. De zestiende eeuw – periode waarin de Reformatie overal in Europa doorbrak – was gekenmerkt door een sterk gecentraliseerde vorm van leiding geven. Calvijn zette met zijn theocratische kerkopvatting deze trend verder, maar bracht wel een aantal correcties aan. Die werkten in de loop van de volgende eeuwen, vooral in de diasporakerken, waar soms gebrek was aan predikanten en gemeenschappen en deze dus op zichzelf waren aangewezen, verder door. In Nederland – verdichting van calvinisme – lagen die correcties aan de basis van een Kerk met een duidelijk democratische (door het volk gekozen) kerkleiding. Die kerkelijke democratie blijkt in het Noorden bij nader inzien echter niet helemaal de oudste. Zij kreeg daar in de waterschappen¹, waarvan de ingelanden² zich verenigden tot het aanleggen van zee- en beschermingsdijken, volgens J.L. Heldring (NRC 21.7.2005) reeds gestalte vóór die periode. Maar daarmee was ook de voedingsbodem gelegd voor de acceptatie van de calvinistische reformatie. Van dan af zouden generaties Nederlanders worden gepokt en gemazeld in een traditie van gekozen ambtsdragers, die tot in de kleinste dorpen keurig na vier jaar aftraden en soms werden herkozen. Haast

vanzelf leerde men zo de oervorm van de democratie, die vanaf de basis werkt, naar waarde te schatten. Het is de vraag of de Belgische protestanten, met een lange antiklerikale traditie achter zich en nieuwe religieuze bewegingen die alle historisch besef ontberen voor zich, dit eigenlijk nog wel weten.

Nederlandse republiek

Het nieuwe Europa is een samengaan van historisch verschillend gegroeide Staten. De VPKB proeft als kleine minderheidskerk hun invloed door alles heen. Geografisch verbonden, taalkundig en cultureel gescheiden. Zo zou men de kerkvisies van Noord en Zuid in ons land kunnen samenvatten. Aan beide kanten van de taalgrens heerst een diep besef van verbondenheid in die lange democratische traditie die de calvinistische Kerken eigen is. Maar door politieke en culturele invloeden is de beleving anders. En dat merkt men niet alleen op de synode. Ook aan de manier waarop men tegen gezag, politiek gezag en religieus gezag, kerkstructuren en de plaats van predikanten en kerkenraden hierin,

aankijkt. Protestantse Vlamingen en protestantse Walen delen het concept van fundamentele vrijheid. Echter in Nederland is deze gebaseerd op de vrijheid van geweten, met andere woorden op de vrijheid van het individu, terwijl in Frankrijk de neutraliteit van de staat voorop staat. Die historische invloed werkt, via Nederlandse en Franse contacten, ook in onze kleine VPKB door. De Hollandse republiek koos reeds eeuwen geleden voor het stelsel van de scheiding der machten, terwijl de Franse republiek, met niet minder kracht, zich altijd heeft gehouden aan een doctrine waarin de politieke eenheid in naam van het gemene goed en het gemene belang centraal stonden. De politieke eenheid werd door de monarch belichaamd, maar aan het volk toevertrouwd. Dit verschil mag – ook in de VPKB – niet worden onderschat.

Horizontaal of verticaal?

Zeer globaal kan men zeggen dat de Nederlandse democratie van het begin af aan eerder horizontaal gestructureerd was, in de Franse democratie overheerste eerder het verticalisme. Inherent hieraan was een dominant centralisme. Dat verticalisme werd in Frankrijk ook later niet doorbroken, het werd in de negentiende en twintigste eeuw eerder nog beklemtoond (boegbeelden zijn in de 19de en 20ste eeuw

Napoleon Bonaparte en Charles De Gaulle). Het is goed om zich als lidmaten van de uit verschillende tradities ontstane VPKB van deze fundamentele culturele en politiek-historische verschillen bewust te zijn. Ze deden zich namelijk in het verleden al gevoelen en zullen dat in de toekomst zeer zeker nog doen. Al was het maar in de vorm van de kerkdienst. In het door kerkelijk Nederland zeer sterk beïnvloede Vlaanderen krijgt de predikant bij aanvang van de kerkdienst een handdruk. Deze symboliseert de gedeelde verantwoordelijkheid. Horizontaal gezegd dus. In de Franstalige kerken bestaat deze gewoonte niet. De predikant treedt solistisch op, de kerkeraad speelt in de liturgie of in de kerkdienst een ondergeschikte rol. De argwaan voor een ongelijkheid tussen de predikanten en niet-predikanten in de kerkelijke structuren, klinkt van Waalse kant daarom veel luider. Verticale democratie moet immers steeds aan de wil van het volk worden getoetst. Daar waar een eerder horizontaal gevoeld democratisch besef de garanties hiervoor als het ware in het systeem zelf heeft ingebakken.

Kerk zijn heeft dus niet alleen met geloof te maken, zelfs calvinisten die in één kerk samenleven kunnen soms het gevoel krijgen *vreemde burenen* te zijn. Ze zijn nochtans broeders en zusters die de geschiedenis door een samenloop van omstandigheden alleen in een ander bad heeft gedompeld...

Dr. Guy LLAGRE

(Footnotes)

¹ Lichaam, dat in een bep. gebied voor de waterlozing en waterkering zorgt en ook belast is met onderhoud van wegen en bruggen

² Eigenaars van land in een bedijkt gebied

Gave intervisie

Eigen-wijzer?

Dominees leven en werken te vaak op een eiland. Sommigen vinden dat wenselijk, je kunt dan tenminste je eigen gang gaan. Anderen vinden dat jammer, je kunt maar weinig uitwisselen over wat je in je werk tegenkomt.

Dan komt er een aanbod van intervisie. Je komt als collega's regelmatig bij elkaar om met een open structuur - zinvol - hardnekkige stukjes van je werk te bespreken. Struikelingen?

De structuur is een schema van werken: om niet oeverloos te worden, want ook dominees kunnen daar wat van. Als je daar samen spelerwijs mee omgaat, geeft dat een uitstekend raamwerk. Je wordt er duidelijk wijzer van.

Werk-wijze(r)

Eén van de collega's heeft een *casus*: iets waar hij of zij tegenaan loopt, verheldering in wil zoeken. Er is een ander aangewezen iemand, die een half uur lang helpt om te verhelderen: om samen te zoeken naar een weg erdoorheen, een manier om er mee om te gaan.

Daarnaast zijn er de waarnemers, ook eerder aangewezen: zij kijken goed naar wat er gebeurt in dat verhelderende gesprek: expressief, in relatie, qua inhoud. Alles komt aan de orde onder leiding van een even aangewezen gespreksleider.

Wijzer geworden

Ik, Henk VAN ANEL, ben tamelijk allergisch voor voorgeschreven vormen, zeker als ze op een *dogmatische* manier worden gehanteerd, zeker ook als relativerende humor ontbreekt. Ik ben dit seizoen aan de intervisie gaan meedoen om - als

nieuwkomer - het Vlaamse Protestantse leven beter te leren kennen. Wat zijn de - grote en kleine - vragen in de VPKB? Mijn ontdekking? Dat je op een hartverwarmende manier elkaar goed kunt bevragen over elkaars eigen manier van omgaan met vraagstukken. Dat je, dankzij een uiterst zorgvuldige manier van werken, je veilig kunt blootgeven, met de brood-nodige verheldering.

Voorwaarde: collega's die het blootgeven niet schuwen en kwetsbaarheid zeker niet zullen gebruiken. Volgens mij een voorwaarde om open Kerk te zijn: jezelf niet wapenen, maar ontwapenend ingaan op elkaars vragen. En dat alles ook nog binnen een verrijkende structuur, die, met een relativerende humor de *eenzaamheid* van het predikantenvak doorbreekt, vragend aan de orde stelt. Waarna ik alleen nog maar kan denken, na een prachtig seizoen intervisie: wat gaaf, dat we deze mogelijkheid hebben. Ik wens iedere collega deze inspirerende ruimte toe, hartverwarmend kritisch en ontroerend verhelderend!

Dr. Henk VAN ANDEL

Zin om ook eens een jaar mee te doen?

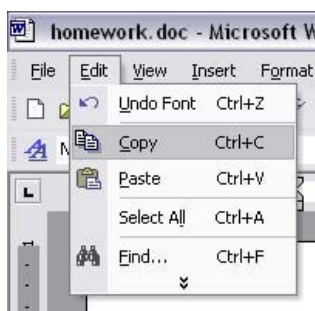
Op dinsdag, 24 oktober komen we weer samen voor de eerste dag intervisie van het nieuwe seizoen.

Vanaf 9.45u. staat de koffie klaar in de Lange Winkelstraat 5 in Antwerpen en we gaan door tot 15.00u.. Zo plannen we vijf dagen per seizoen.

Geef je op bij Lianne de Oude:

lianne.deoude@tiscali.be of

Tel. 011/82.33.80.

Copy and paste

Onder deze rubriek vindt u al dan niet ingekorte artikels, die redactieleden lazen in de krant. Deze artikels die te maken hebben met zaken binnen en rond de Kerk, willen wij graag onder uw aandacht brengen.

Mozes en Noah achterna in Bijbelspel

Net als Mozes de Rode Zee splijten, als David de reus Goliath met stenen bekogelen of zoals Noah een ark vol dieren vullen. Je kan het nu zelf doen, maar dan virtueel. Crave Entertainment brengt deze maand in Europa *The Bible Game* uit, gebaseerd op het Oude Testament. Het is, anders dan veel computerspellen, geen groot spel waar je van het ene niveau naar het andere kunt gaan, maar een verzameling spelletjes die elk een verhaal uit de bijbel als inspiratiebron hebben. Daarnaast is er nog een spel in de vorm van een tv-kwis voor wie zijn kennis van de Heilige Schrift wil testen. Het Bijbelspel is gericht op gezinnen met kinderen.

The Bible Game is beschikbaar voor Playstation 2, Xbos en Game Boy Advance.

Bron: *De Standaard*

Vrouw aan hoofd Amerikaanse episcopale Kerk

CHICAGO - De Amerikaanse episcopale Kerk heeft zondag een vrouw tot leider verkozen. Katharine Jefferts Schori (52) is de eerste vrouwelijke priester en voorzitter in de geschiedenis van de episcopale Kerk. Op dit moment is ze bisschop van het diocesis Nevada. Ze is doctor in de oceanografie

en werkte in het verleden voor de visserijdienst van de Amerikaanse marine.

De Amerikaanse episcopale Kerk, een tak van de anglicaanse Kerk, kent 2,3 miljoen leden. In 2003 ontstond opschudding toen de kerk de benoeming van de openlijk homoseksuele bisschop Gene Robinson in het diocesis New Hampshire goedkeurde.

Bron: *BELGA/AG* – 19 juni 2006

Asielaanvraag is loterij

Zo'n 25 leden van de vereniging voor de bescherming van mensen zonder papieren (UDEP) hebben hun intrek genomen in de Don Boscokerk in Kessel-Lo (Leuven). Zij zullen er vijf dagen kerkasiel genieten. Daarmee willen ze een permanente regularisatie afdwingen. (...)

Met haar kerkasielacties over het hele land wil UDEP een wetsvoorstel steunen dat permanente regularisatie inhoudt voor mensen die niet binnen redelijke tijd hun asielaanvraag behandeld zien of effectief uitgewezen worden. Schrijvend is het verhaal van Tsering Sonem, die in 2003 Tibet ontvluchtte. 'Toen ik tegen de regering protesteerde – nadat mijn man in een Chinese cel was gestorven – werd ik zwanger opgepakt en gefolterd. Ik kreeg een miskraam en werd naar het ziekenhuis gebracht. Daar kon ik ontsnappen. Via Nepal kwam ik in België terecht waar

ik asiel aanvraag. Het werd geweigerd omdat ik geen geldig identiteitsbewijs had. Dat had ik namelijk kwijtgespeeld toen de Chinese politie me had opgenomen.'

'Het gaat niet om individuele verhalen', benadrukt Van Kerckhoven.

'Wij willen aandacht voor het algemene politieke probleem, dat mensen niet kennen. Het is immers niet zo dat asielzoekers van het OCMW profiteren. Maar ze worden wel gedwongen om in het zwart te werken. En ondertussen worden hun dossiers slecht behandeld, want Vreemdelingenzaken is een loterij. Er wordt gewerkt met quota en verborgen agenda's. Dat kunnen verschillende advocaten getuigen.'

'Het is simpel', voegt de Iraanse Farshad Pourtorfi toe. 'Als de Belgische regering mij kan garanderen dat ik zonder risico terug naar Iran kan, dan ben ik nu weg. Maar ik wil harde bewijzen, want het is gemakkelijk van hier te beweren dat ik geen gevaar loop. En als ze dat niet kunnen, dan wil ik papieren, dat ik hier kan werken en niet in het zwart, dan kan ik ook belastingen betalen. Tsering knikt: 'Als ik veilig terug kan, dan doe ik dat direct. Maar het is nu eenmaal niet zo.'

Bron: *Gazet van Antwerpen*, 6 juni 2006

Glas in lood

Naftali is een losgelaten hinde;
hij laat schone woorden horen.
(Eén van de Chagall-vensters :
Hadassah Hospital Jerusalem)

De uitdaging van de interreligieuze dialoog

De redactie ontving een uitgebreid antwoord van ds. L. de Oude op de *Uitdaging* van ds. en mevr. Geurs. We willen graag enkele alinea's uit haar reactie lichten. De volledige tekst is bij de redactie op te vragen.

“... In de loop van de jaren heb ik veel moslims, hindoes, bahai's, sikh's en anderen leren kennen. In hen ontmoette ik geen godsdiensten, maar mensen, voor wie hun geloof net zo waardevol is als het mijne. In dialoog met hen is mijn visie op andere godsdiensten veranderd, geëvolueerd.

Dialoog betekent dan voor mij, zoals ik ook in mijn artikel probeerde uit te leggen, dat je met een open houding naar elkaar luistert, niet met het eerste doel je eigen gelijk te bewijzen, maar met het hoofddoel al luisterend en vragend te begrijpen wat de ander echt bedoelt en beweegt. Zoals Buber het heeft verwoord: *Ik word mezelf aan de Ander.*

... Wat niet wil zeggen dat wij niet mogen getuigen van ons eigen geloof! Als die relatie echt wederkerig is, kom ik op een gegeven moment ook aan de beurt om mijn verhaal te doen en om te getuigen en uit te leggen wat mijn geloof inhoudt en hoe dat gegroeid is en hoe ik vanuit mijn opvoeding gekomen ben tot die standpunten en visies en geloofsopvattingen en -overtuigingen. Zo kom ik, dóór die ander, in en juist door zijn/haar oprecht geïnteresseerde vraag, dicht bij de kern van wat ik eigenlijk echt zelf geloof, en word ik uitgedaagd dat beter en duidelijker te formuleren, niet alleen in het geloofsjargon van mijn eigen godsdienst, maar ook met woorden die die ander echt mag begrijpen en hem/haar misschien zelfs raken. En zo dient die ander mij om mijn eigen geloof beter te verstaan en te kunnen verwoorden.

Als er op die manier heel lang en heel oprecht naar elkaar geluisterd wordt, kunnen vooroordelen afgebroken worden, komen mensen dicht bij elkaar én bij hun eigen kern en wordt er gewerkt aan meer en meer verdraagzaamheid en onderling begrip in deze wereld...

...En dat wil niet zeggen dat ik het met alles eens moet zijn, maar vóór ik dat besef, zijn we al een heel eind verder. Het is een kwestie van tijd en verdieping en van het voorrecht en de wil elkaar echt te willen begrijpen en dicht bij elkaar te willen komen. Zo kunnen vooroordelen worden afgebroken en dat is iets waar deze wereld zo immens veel behoefte aan heeft. Dat is mijn oprechte overtuiging...”

Ds. de Oude eindigt met een citaat van Corry Nicolai: “Het onderscheid rond Jezus mag nooit scheiding teweeg brengen. Christenen bepalen hun levenshouding vanuit het geloof in God en in Jezus, die als Christus wordt beleden. Voor moslims is Jezus de een na belangrijkste profeet. Een belangrijke vraag is of christenen zó van Jezus kunnen getuigen dat het onderscheid niet tot scheiding leidt”.

Terzijde

De Jongerenbijbel is verschenen

De Jongerenbijbel is een unieke trendy uitgave van de bijbel, kleurrijk vormgegeven en prachtig geïllustreerd. Voor velen een aansprekend exemplaar, maar speciaal bedoeld voor jongeren van ca. 12 - 24 jaar. De tekst is die van de Nieuwe Bijbelvertaling, maar de Jongerenbijbel biedt veel extra's. Zo wordt er per bijbelboek een thema besproken dat enerzijds aansluit bij de belevingswereld van jongeren en anderzijds bij de inhoud van het betreffende bijbelboek. Zo is er is een themapagina over Godsbeelden bij Exodus en een pagina over liefde en seksualiteit bij Hooglied. Daarnaast komen in de hele jongerenbijbel vier extra rubrieken telkens terug tussen de bijbelteksten door, die aanzetten tot nadenken, waar opdrachtes ontstaan en die bijteksten uitleggen.

De Jongerenbijbel is een uitgave van het Nederlands Bijbelgenootschap en EO-Ronduit, waaraan door de Protestantse Kerk in Nederland een actieve bijdrage is geleverd door het schrijven van teksten en meewerken aan de eindredactie.

De Jongerenbijbel is een mooi cadeau voor jongeren in de kerk, bijvoorbeeld als ze naar de middelbare school gaan of belijdenis doen. Ook kan deze bijzondere editie goed gebruikt worden in de catechese, juist door de opstapjes die de extra informatie biedt.

Verkoopprijs: 47,50 Euro

De redactieleden van Kerkmozaïek wensen u een heerlijke en ontspannen zomertijd toe. Tot in september !

Protestantse Radio- & Tv-uitzendingen

Programma-Informatie juli/augustus 2006

Radio:

VRT over Radio 1 op woensdag omstreeks 19.12u.

Productie Frank MARIVOET

In juli en augustus zijn er géén uitzendingen over de radio!

Televisie: PRO

VRT op TV 'één' en "canvas"

Volgende uitzending op 27 augustus om 9.00u.
op 'één' en rond 23.00u. op 'canvas'

Contact: Frank Marivoet, C. Meunierstraat 85/0002, 3000 Leuven
Web-Site: <http://www.vpkb.be/pro>

Foto's op de voorpagina van links naar rechts en van boven naar beneden :

- Boechout
- Gent-Centrum (Dooop)
- Antwerpen-Noord (glasraam Opstanding)
- Gent-Centrum (voorgevel)
- Antwerpen-Oost (zuil)
- Vilvoorde (Paasdienst)
- Horebeke (Geuzenfeest)
- Gent-Noord (Dooop)